

Бүгү чурттарның пролетарийлері, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Сөвөдиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 187 (1985)

1982 чылдың август 12, четверг

1925 чылда үндөзүлгөттүгөн

Өртөз 3 мөң.

МАЛГА ЧЕМ БЕЛЕТКЕЛИНИҢ ТЕМПИЗИН УЛАМ БЕДИДЕР

Август 14-15-те болур республиканың мал чеми белеткелиниң субботнигинге бүгү хамаатыларны—хоорай, суурларның ажилчы чоннарын: ажилчыннарны, албан-хаакчыларны, комсомолчуларны, аныктарны, пенсионерлерни, өөреникчилерни—шүптүзүн киириштирер! Субботникке бүгү талазы-биле белеткенер!

СЭКП обкомунда, Тыва АССР-нің Министрлер

Чөвүлелинде, профоблчөвүлелде болгаш

В Л К С М о б к о м у н д а

ОН ХОНУКТУУ-БИЛЕ

СЭКП обкомунун бирөө, Тыва АССР-нің Министрлер Чөвүлели, профоблчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкомунда августун бирги он хонунда мал чеми белеткелиниң талазы-биле даразаның тарыхынын түнелсин үнүргөн.

Августун бирги он хонунда мал чеми белеткелиниң талазы-биле даразаның тарыхынын түнелсин үнүргөн.

Барыын-Хемчик, Тожу, Мөңгүн-Тайга районнарга СЭКП обкомунун, Тыва АССР-нің Министрлер Чөвүлелиниң, профоблчөвүлелде болгаш ВЛКСМ обкомунун шилчирин Кызыл туктарын болгаш 200—200 рубль түнүгү акша шаңналарын тыгыр.

БАЙДАЛДАРГА ЧЫЛДАК КАКПАС

Нийтинин мал ажылдыга чеми белеткелиниң айтырыгына хамаарышкан селестор чөвүлел хуралын партианың область комитетин дүң ээтирген. Республиканың партия болгаш ажил-агый органдарынын удуртукчулары чөвүлел хуралын ажилына киришкен. Малдын ногаан чемиеринин белеткелиниң чорун турарынын дугайында Тыванын районнарынын хөй нурууздун диндагыларын селестор харыдаалынын системанын талазы-биле чугаадажын көргөн. СЭКП ТЫ-ның кежигүнүгө кандидат, СЭКП обкомунун бирги секретары Г. Ч. Ширинин чөвүлел хуралын ажилына киришкен.

Көдөз ажыл-агый кампания-зынын чорудулазында эн-не харымсалгалыг үениң келгени партианың область комитетинин ийги секретары П. И. Кравченко бодунун чугаазынга онзаалап демдегелдөө. Мал чемиерин белеткээр талазы-биле шалыңчы айның эрткен чартында сивеннин, сенажты, витаминин ситен дегалымын планнаттыган немей өзүлдезин чүгө чамдык ажил-агыйлар болгаш районнар чедип алган. Тес-Хем, Барыын-Хемчик, Бин-Хем районнарын мал чемиеринин белеткелчилери багай эвес темпидерин болган. Он хонукта ортумаа-биле мал чемиеринин белеткелиниң немеддези Тожу-га болгаш Мөңгүн-Тайгага элден өзүлдеди болган. Агаар-бодустан нарын байдалдары турза-даа, «О. Шынаа», «Тес-Хем», «Чаа орук», «Хемчик», «Көк-Тей» совхозтарын, Тыванын көдөз ажыл-агый станциянын дуржулга-көргүзүт

ажыл-агыйнын ажилдакчылары ден-дески ажилдаан болган ситен белеткелчилеринин даалгазын дортең-бежен хуу күүсеткенер. «Барык», «Искра», Жданов атыг, «Совет Тыва» совхозтар ышкан, ажил-агыйлар сенаж салырын эки чорудуп турар.

Тараз култураларынын дүжүт ажаалдамы чоокшудуп келгенин, а ол ышкан ситен белеткелчилеринин хемчөөлинин планы амгы үеде чүгө 25 хуу, сенажтын — 34 хуу, витаминин ситен даалганын — 47 хуу, бодук-бүрү мал чемиеринин — 76 хуу күүсеткенгеиң барымдаалаан, мал чемиерин белеткелчилеринин темпидерин белдир, оларын шынарын экижигер, күш-ажыл болгаш материалдыг бар кураалдары дүжүт ажилдаан талазы-биле дүжүн хемчегелерин алырынның эрежеке чугулазынын дугайын демдегелдери негетинин турар. Бо айтырыг ылангыя Бай-Тайга, Улуг-Хем, Танды, Өвүр болгаш Кызыл районнарга бүрүн хамаарыш, мал чемиерин белеткелчилеринин темпидерин кылга совхозтарын бар аргаларына дүжүп турар. Механизация бригадалары болгаш эвеноларны кижжи күжү база техника-биле бар-ла аргалар-биле хандырар, кестиркиччилерин болгаш тараа ажаар комбайнарын ситен кезеринге ажил-агыйларын ситен даалганын белеткээр агрегаттарын ийи эл-чег-биле ажилдаарын чедип алыр, мал чемиеринин шынарынга болгаш казгалалыг контролду күштелдирер, ажилчыларынын планнарын долу болгаш ажил күүсөдиринге сонургалыг моральдыг

болгаш материалдыг талаалар-биле деткир — бо дээрге мал чемиеринин белеткелине күш-ажылдыг бодурукчулугун бедидеринин долу эвес даалганын.

Районнарын партия, ажил-агый органдарынын, хөй-ниити организацияларынын, ажил-агыйлар удуртукчуларынын болгаш специализациянын мал чемииниң белеткелине ажил-инчилерини мобилизациялар талазы-биле харымсалгалыг онзагай кичөөнгейин чөвүлел хуралга ылангыя Бай-Тайга, Улуг-Хем, Кызыл-Хем болгаш өске-даа чамдык районнарга кылдып турары дег, агаар-бодустан нарын байдалдарына сылгаалган болгаш херек, а масса-политиктиг ажилды хөвү, шөлдөргө шилчирер, совхозтарын ажил-агыйларын даа, хоорайды келген шефчилерге-даа бедик бодурукчулугу күш-ажылдыг байдалдарын тургузар, бүгү кураалдарынын тыгыр, ажил-агыйлар херек.

Чөвүлел хуралдын түнелдери үндүртүрү, Г. Ч. Ширинин мал чеми белеткелиниң амгы кампаниязынын республикада нийтинин мал ажылдыг хөгжүлгөсүн, СЭКП ТЫ-ның май (1982 ч.) Плану-мунун салган сорулгаларын күүсөдиринге укур-дузазын демдегелдөө. Мал чеми белеткелиниң талазы-биле субботникти организациястарынын айтырыгына доктаап турар, ол шефчилерге ажилдын калбак фонтунун хандырарынын, транспортту бээринин, айым чок чорукту сагымынын эрежеке чугулазын база катан салгыныг.

ХӨЙ ПРОДУКЦИЯНЫ—КҮРҮНЕГЕ

Республиканың ажилчы чорун бирги беш чылдың ийиги чылдың сөөлү чартымын кыргыскаан боор бир ай эрткен. Амгы үеде өдөз ажил-агый продуктуларын күүсөдирерин талазы-биле планнарын күүсөдирерин кылдыгыңар?

Тос айларда республика 198000 центнер ээтин күүсөдирер дүжээр, августун бирге чедир 60156 центнер дүжээттиг план азы бо талазы-биле план 40,5 хуу күүсөдирерин. Бо күүсөдирер эрткен чылдың бо үе-индеги деңгээлге арай-ла четпес.

Тожу район планын 76 хуу күүсөдирер, социалисттик чартымын бирги черинде чоруп турар. Он дараазында планын 49,4 хуу күүсөдирер Бин-Хем, 48,3 хуу күүсөдирер Кызыл районнар. Моон ап көргөргө, күүсөдирер эрт садар ажил элден оожум. Ылангыя Бай-Тайга, Өвүр районнар кончук хожудуп турар. А Мөңгүн-Тайга 31 центнер эрт дүжээган болгаш планын дөдүгүлө 0,4 хуу күүсөдирер. Нийтинин беш дөрт районнуң саткан ээди эрткен чылдыңдан эвөш болган.

Ажил-агыйлардан чангыс-ла «Май 1» совхоз планын күүсөдирер. «Ак-Чираа» 99,2 хуу, Куш фабриказы 99,6 хуу, «Шивилги» 92,8 хуу күүсөдирер. Оларын саанаскаа планын дең кезин чүгө сес ажил-агый күүсөдирер. Ылангыя «Тере-Хөл», «Коммунизм» херел, «Малчын» болгаш «Мөгөн-Бүрен» совхозтар

хожудуп турар. Тос айларда күүсөдирер сүт садар план 77,3 хуу күүсөдирер. Ылангыя Бай-Тайга, Мөңгүн-Тайга, Өвүр, Чөөн-Хемчик, Тожу районнар күүсөдирерин кылдыгыңар?

Күүсөдирер сүт садар талазы-биле социалисттик чартымын бирги черинде 94,5 хуу күүсөдирер Мөңгүн-Тайга элден турар. Ийги черинде—88 хуу күүсөдирер Барыын-Хемчик, үшкүзүлде — 84 хуу күүсөдирер Кызыл район. А Улуг-Хем планын 68 хуу күүсөдирер, хандыктың соода чоруп турар. Нийтинин беш район эрткен чылга четпес ажилдаан. «Малчын», «Тилелге» болгаш «Совет Тыва» совхозтар тос ай планын ажил күүсөдирер алган. Ылангыя «Совет Тыва» совхоз планын барык-ла түш катан ажил күүсөдирер. Бүгү кураалынын долу ажилдаанын планга болгаш сүтүтүн бараанын улгаттырганынын ачымы ол. А «Мөгөн-Бүрен» совхоз күүсөдирер чедиле центнер (тонна безин четпес) сүт дүжээган. Планын «Шивилги» болгаш «Тере-Хөл» 31-31 хуу күүсөдирер, социалисттик чартымын сөөлүгү олудурун элден турар.

Күүсөдирер дүк садары улам чылавышкан, чыл планы август бирге чедир 79,1 хуу күүсөдирер. Бай-Тайга, Мөңгүн-Тайга, Өвүр, Чөөн-Хемчик, Тожу болгаш Эрзин районнар планынын күүсөдирерин алган. Оларын күш-ажылдын демдегелдөө херек. Ылангыя

жок 3650 центнерин орунуна 1100-ту (30 хуу) дүжээган. Танды, 3100-ту орунуна 45-ле (1,5 хуу) центнерин дүжээган Бин-Хем районнарын, олар нарын дүжүт хойларын-даа болза, түшкен дивес арга чок. Ылангыя Бин-Хемин эрткен чылдың бо үеинде элден 1983 центнерин, Тандынын 1479 центнерин эвөштин дүжээганын чүгө ажил-агый-жы эвес чорук-биле таймалдыр-лап болур. Каа-Хем район ба-ла эрткен чылга четпес ажил-агый.

Күүсөдирер дүк садар талазы-биле социалисттик чартымын бирги черинде «Май 1» совхоз чоруп турар. Ол ажил-агый планын 166,7 хуу күүсөдирер. Дараазында черлерде—планын 145,6 хуу күүсөдирер «Совет Тыва», 137,5 хуу күүсөдирер «Тыва» совхозтар. Шүптү үжөн совхоз күүсөдирер саанашкан алган. Чартымын эн-не сөөлүнде — «Революция» чалбымын совхоз, оң күүсөдирер дүжүлө 12 хуу.

Август бирде план күүсөдирер (хуу-биле)

Районнар	эрт	сүт	дүк
Республика	40,5	77,3	79,1
Бай-Тайга	31,3	81,6	112,3
Мөңгүн-Тайга	0,4	94,5	102,9
Барыын-Хемчик	45,2	88	94,3
Өвүр	28,1	71,3	100,9
Чөөн-Хемчик	42,2	82,6	107,2
Улуг-Хем	38,7	68,3	93,7
Танды	39,7	76,2	90,1
Бин-Хем	49,4	74,1	1,5
Тожу	76	74,8	102,9
Каа-Хем	44,1	79	89,4
Тес-Хем	43,3	66,8	92
Эрзин	39,3	76,8	106
Кызыл район	48,3	84,4	99,3

Мал-ажыл-агыйнын продуктуларын садарынын талазы-биле тос айлар планын күүсөдирер туусаага чедир чүгө бодун-чартык ай артык. Хуусаа эвөш. Мал чемиерин белеткелди, дүжүт ажаал-агый болгаш кыштагыла-кыштага белеткел дөш, ажил

хөй. Мындагы үеде ажил-агыйлар удуртукчулары, тус-кай эртемчилер күүсөдирер хөй продуктуларын садар, СЭКП-нин алдан чыл оюнга күш-ажылдыг белеткелдерин ужуражыр дөш бүгү хемчегелерин алжы, кураалдары долу ажилдаар ужурулур.

Тараз салдарынын талазы-биле хуузаалдарын күүсөдирерин кураалдары мал чемиеринин шөлдери болган. Оларда тараан кууруза, тарымал тоорук шүптүгү бедик дүжүтүгү үнелген. Силестон артыкчылажы чорун районнуң кестир кыштагылажынын эвөш хемчөөлүгү тараа-биле эрттерин болган он ачымын-ла күүсөдирер немеддези тосна тараан садар арганы берин турар.

Ставрополье-ның хөвү районнарын үштүгү бири херез күүсөдирер шыгжамына тараа уларынын мал планын күүсөдирер.

Тыва АССР-нің Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Хундулел бижин-биле Н. В. Елизаровту шаңнаар дугайында

Тыва АССР-нің Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Хундулел бижин-биле Н. В. Елизаровту шаңнаар дугайында

Тыва АССР-нің Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Хундулел бижин-биле Н. В. Елизаровту шаңнаар дугайында

Республикада техниктиг хайлаарды хандырар талазы-биле хөй чылдарда үрөсчөөлүгү ажилы дөш боду түртүгүнүн хундулел бээр 50 хуузаалы-биле хандырар Крассноярский округ эрел-инин Кызыл күүсөдиреринин начальниги органдары Николай Васильевич Елизаровту Тыва АССР-нин Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Хундулел бижин-биле шаңнаар.

Тыва АССР-нің Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Даргазы М. МЕНДУМЕ. Тыва АССР-нин Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Секретары Н. БОДУ.

ТАРААЖЫНЫҢ

ЧАНЧЫЛЫ

СВЕТЛОГРАД. (Старопо-поль край). (СЭТА-ның корр. Н. Стяжкин). Петрово райо-нуң хожуулар агаарынын багайында тургустунган бер-гелерин ажил эртеринин чиж-эин Ставрополь шөлдери-не дүжүт ажаал алымынын үе-инде көргүсөдирер. Олар бо хүнерде чыл планын ажил ажил тараан күүсөдирер шыгжамынын уруп турарлар.

Колхозтар болгаш совхоз-тар алакаторларга 87 муң тонна ажил кылал-тасты чү-дүрүп чоруткан. Оларын салган сорулгалы—бир чүс муң тонна чедир тараан сайгары болур.

Район ажаал алымын мурунда-ла күүсөдирер 100 муң тонна тараан садар сорулгалы алган. Тараан шы-на-ла чагал кылдыр өстүргөн. Ылангыя-да ден-дески кылдыр бизге берген кымыз-тасты тавычалар кестирер үе келгире, айым тавышкан: долу-дү, күдүңүкүтүг, шүр-ганын чык каш-ла шапкы-тинде чели муң тектар ажил турар шөлдүн тараан чү-ра шаап, сүт-биле шүт до-дур кулуп калкан. База бир ол хире черин тараанын кезик-чамдымын «басты-рым» калкан, хөй кезип ылай-бээр ужураган.

Мындагы байдала бедик хуузаалдарын күүсөдирер дугайында болган-да херек чок ышкан кылдыр салгыдыр турган. Ылангыя-да ажаал алымынын удуртукчулары чайгаар болушунуң ур-жуктарын ууткаарынын шыгжы хемчегелерин алган. Ушкан тараан кезип, сыман тургузарынын болган тала-чаларын кураалдарынын аны-буру дөш-херекселдерин калбаа-биле ажилдаан эгелдөө. Механизаторлар дөрт басты-рымдык орудун калбарт-каннар. Ажил-агыйларын агрономдары болгаш дөжүр-нй диспетчерлер кымыз-тасты болгаш хөрүзүнү кураалын дүн-хүн чок кон-тролдоп, хайлаарынын ор-ганизациян, уагу эвес рап-паларын дуузы-биле комплек-силит отрядтарын ажаал алымынын эн дүшкүр-лүг черлерин дүргөп чорудуп турган.

Тараз салдарынын талазы-биле хуузаалдарын күүсөдирерин кураалдары мал чемиеринин шөлдери болган. Оларда тараан кууруза, тарымал тоорук шүптүгү бедик дүжүтүгү үнелген. Силестон артыкчылажы чорун районнуң кестир кыштагылажынын эвөш хемчөөлүгү тараа-биле эрттерин болган он ачымын-ла күүсөдирер немеддези тосна тараан садар арганы берин турар.

Ставрополье-ның хөвү районнарын үштүгү бири херез күүсөдирер шыгжамына тараа уларынын мал планын күүсөдирер.

Тыва АССР-нің Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Хундулел бижин-биле Н. В. Елизаровту шаңнаар дугайында

Тыва АССР-нің Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Хундулел бижин-биле Н. В. Елизаровту шаңнаар дугайында

Республикада техниктиг хайлаарды хандырар талазы-биле хөй чылдарда үрөсчөөлүгү ажилы дөш боду түртүгүнүн хундулел бээр 50 хуузаалы-биле хандырар Крассноярский округ эрел-инин Кызыл күүсөдиреринин начальниги органдары Николай Васильевич Елизаровту Тыва АССР-нин Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Хундулел бижин-биле шаңнаар.

Тыва АССР-нің Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Даргазы М. МЕНДУМЕ. Тыва АССР-нин Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Секретары Н. БОДУ.

Кызыл хоорай, 1982 чылдың август 11.

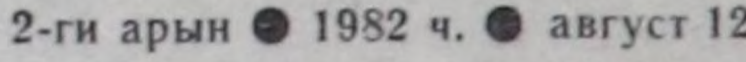
«ТИЛЕЛГЕНИҢ» СААНЧЫЗЫ

Мал чемиин белеткелдөө бүдүн совхоз көдүрүп үнгөн. Сивенни кескен, бөлгөн, сарааттаан улустун аразында нандыг-даа ажилды мергежидиң кижилери бар. Саанчылар-дан Куулар Орус-оолуна Бочуулай ситен белеткээр черде бо-ла турар. Ол үдүм кирир дөш келдим дээр. Бо саанчы СЭКП кежигүнү, Кур-тер көдөз Сөвөдиниң депутаты, аны-яктарын дагдыныкчы хөй-ниити даалгаларыг.

Кызыл районнуң «Тилелге» совхозунга ол ээрби дөрт чыл саанчылаан. Бир саар инекке онааштыр 2500 кг алыр сүтү Куулар Орус-оолуна саап ап турар. Совхозта мактадып турар саанчылардан Лапка Чечен, Көк-Уруг Ооржак, Девик Монгуш элек сүт саарынын чар-жыгына Орус-оолуна база дудак чок. Оларын саан-чылаан фермазы бирги чартык чылда саалда планын ажил күүсөдирер. Бежен ажил тонна сүтү күрүне планынга дүжээган. Бо чылдын планын олар Улуг Октябрьин байыр-дамынга уткуштур күүсөдирер дөш, күженишкенин ажилдаарынын чартык калбарткан. Эң-не мурунку оду-ругда Куулар Бочуулай.

ЧУРУКТА: Кызыл районда «Тилелге» совхозун саан-чызы Куулар Бочуулай.

О. ОХЕМЧИКТИҢ ФОТОЗУ.

ДУЖУТТУҢ ДУЛГУУРУ

Тываның Танды районунун «Революциянын чабымын» совхозунда эң-не таарымча чок чыдарда беин мал ажылын чөмөр-биле долдур хандырың өөрени бергенер. Ийла ажыл-лап эгелден коллективтик керээ-биле ажылдарын аргазы түнел продукциянын үнерин көүдөлдөргө ажылчыларын соңургалын күнөлдөргөн.

Быжыг дужуттерин алырчыче уланган тывыңар ажыл-дын калбак аргаларын мал чөмөр белекчилеринин шуут тускайлап чоруу болу берген. Дирекция биле керээ ёзуулар оларга черин, техниканы, үрениннерин, чөмөрчилдигин бижыткан, ийчаарга мал чөмөрнү бугурунун өске азырлар-биле деп кылдыр тускайлап.

Бо чылын өрткөн каш чылдар ийлаш, база-ла эки агаар болбайн турар—деп, совхоз директору В. И. Жирнов СЭТА-нын корреспондентин-биле ажыл-агыйнын шөлдеринге чораш чутаалаан.

Директор болуун сестерин бастыкаары-биле чогуңда турар загларын элестериче тайыс мытарлар арганы кызын үлүрүпкөн шөлче айткан. Хүн херелден шөлүн өтсигени саргара берген болу. Сиген үнүп четтикпей, куртап эгелзени ол-тур.

—Өрте чазын чаышаарыңар бистин дөвискээрлерини өшп өрте базар—деп, директор чүвениң байланын тайыла-бырдады.—Мындыг байдалга чүгө бойбукаа өлгөш олурар болза, чыгуу-даа албас дэни ол болур. Мал чөмөрнүн белекчилерин бойдустун үрүктүрүгү удуз боттарынын эа ёзуууну санаашкыннарны ажылдааннар. Черин болбаазы-дырын дэа айы-биле системалык шөлчөдөр: ийчаар-гаш хөрүтүнүн үрүктүрүгү болдурбас чөмөр-херекселдер-биле ону болбаазынын эгелзеш, өске-даа чаа-чаа агрохөмөгдөр-ни ажылдап киришкенер.

Үренилдер белекчилерини онза күнүстегини саган. Үрениң фондүзүлүн эвэрш дужуттуг сортарын эжугашы оларын рапс, донник, люцерна, күзүн чаштырар көк-тараа дэи ийлаш мындыг келин-сорттар-биле созаан.

Керээдиг арга-биле-ажылдары мал чөмөрнү белекчилерин бүтү системалык үнелзени-биле өскөрткөн. Бар эвес моон мүрүңдэ бот-боттарында шуут хамарышына-алаан каш брыга-лаар чөмөр белекчилер турган болза, ам белекчилерин күжүн тускай ортада көнүсөн. Ийлыг бот-ортула-чарыла-галыг-оратты директоруну орадачыларын бирөөн дорт удузтуг турар.

—Ажыл-агыйга эки дужутту алырчыңа директордан эгелзеш, механизаторлар чөмөр бүтү кижилер соңургалдыг апарган: онд түнелеш шуут көстүп турар-дыр—деп, чутаа-зын түдүлүн кылган ийлаш, Виктор Иванович, шөлче көрүстү.

Ийла кижин экинчи бичи-ле четес ногаан үнүш—күдүн тарылар дөк-тараа бир дески кылдыр бөдүн өн берген турган. Шууг бижар чыгай берген тараа база хабеленер чалтын чыгар. Оларын бир талаадыг рапстын ногаан-сарыг шөлү төвө ийлаш чалтын, он ийлаш—люцерна динчипкенер жайлар бо чылын ийги удаа кешип турду. Дөңгөлүгүн үнел бажыкты дургаар чөк-чар-бизе сула жөлүп тараан, күжүрүлүгү, тарымал тоорукту шөл ба-за чыгар-ногаан апарган чыгар. Ол бүтүн көрөгө, үрүк-чүдөлдө ийг хөндөгө чамдык-кеши саргара өрттөн берген хөмөр-нөтөр чөк ийлаш кылдыр сагындырар.

КЫЗЫЛ.
СЭТА-нын көрр.

Г. КОНУХИН.

СТАХАНОВЧУ
ЧАНЧЫЛАШЫНЧЫ

ДОНЕЦ. (СЭТА-нын көрр.). Хөмүр-даш үлөтүрү-нүн бүтү-эилел чарымынын эгеленчилери болуп ийи шөк-төмү коллектив дөңгө беини иоругузулгери чедип алган. «Мраснолиманская» шахтада Украинанын алдарлыг шахте-ру В. Игнатьевтин бригадасы чыл эгелзенин бээр 500 мун тонна хөмүр-дашты казарын доокупкан. Ол-ла уде «Тов-доская» шахтада Социали-стич Күш-амылаан Маадым А. Полишутун коллектив 600 мун тонна оттулар чүгү-дү казып үндөгөн.

Ол коллективтер ССР-нин 60 чылынга чедир бир милли-он тонна түнелге чедер деп турар. Оон үндөмүн—Алек-сей Стахановтун быжык чан-

чылынга шынчымы—бооп ту-рар.

В. Игнатьевтин бригадасы хөмүр-даш казарын комплек-сик механизаторларын дө-рү-херекселдерин чуртта эи баштай ажылдап эгелзеш, күш-амылаан нормалаттын-га бугуручулугун үштөн хөй катап ажырган. Ол дүжүлгүн «Трудоская» оларын чарым турар эштери кичээ-гил өөренип турганнар. Ычангаш А. Полишутун бригадасы бээр-ла хөй хөм-чөлдүг немелде хөмүр-дашты казып үндөгөн. Хөндүктү ону казары ортуу-биле үш мун тоннага чокушкун берген.

Ол-ла уде В. Игнатьевтин коллектив бугурунча чаа бэ-зымын база кылган.

БОМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА БОЛГАШ ПМА: КЫСКА ДЫҢНАДЫГЛАР, ТАЙЫЛБЫРЛАР

ИНДИИ-СОВЕТ
НАЙЫРАЛ АЙЫ

ДЕЛИ. ССР-нин болгаш Индиянын аразында тайбын, найырал болгаш казы ажыл-дажылга дугайында керээнин 11 чылынга база Индиянын хамарышыс чорутуун 35 чылынга тураскалаткан ийли-зэс деп найырал айы Индия эгелзеш. Хөй-инитинин мас-сылг организациаларын—индий-совет култура инти-ленин база Совет Эвеле-лини оюнуктери инитиледиң инитиледиң дугаар айын үнелзеш чалдыг дугаар Ин-диянын бүтү бугурунунга байырыг митингилер, конфе-ренциялар, семинарлар, зот-гелелер, кинофестивалдар, ийли таланын чалачын дуга-ар ам болуу байырылалар кижир совет хөй-инитинин төлөөкчилери-биле ужура-жышышпалар болу.

Айын эгелзенин хөдөм-тү совет өтөмнин, культу-ранын болгаш уран чүдүлүн Телле Бажынынга болган байырыг кезжө индий-совет найыралын чырыктылазак көргүзү болган. Байырла-ды-биле шөлчөдөрүн сеп-ла—Индиянын болгаш ССР-нин күрүш тустары, «Индий-совет найырал дегерезин!» дэи лоуунугу транспаранты-лар. Президиумда—парламен-тинин сөжүктүрү-политич-скү ажылдакчылар, Ин-диянын хөй-инити органа-а-чыларын төлөөкчилери.

ССР-нин болгаш Индиянын аразында Тайбын, найырал болгаш казы ажылдажылга дугайында 1971 чылын аг-уст төста ат салышкан керээ ийи чуртун улауларынын аразында тургустунан найы-рал болгаш казы ажылдажыл-

га харылзаларын шынар та-лазы-биле чаа чалазе көдү-рен деп, Индиянын парламен-тинин кезжигүү Инвас Мио-дха болуун чутаадынга ме-дөглөш. Эң-не ийи-бүрү азырларга Совет Эвелелиниң болгаш Индиянын аразында сыры харылзаларын улам калбартырыны база быжыг-лаарын херээге ол ийелзег-тиң үнелзеш болу берген.

Совет Эвелели—Индиянын шыныч болгаш шылдаттынган өлүгү, сөөлүг он чылдарын тургузула анаа каш катап бугурун бис деп, чагырыкчы Индий национал конгресс (И) партизан парламентинин кез-жигүү Ш. С. Моханатра он-залап земелзеш. Индиянын национал экономикаынчын тургустууларында болгаш хө-жүгүтүгө, үлөтүрүгүн метал-лургия болгаш энергетика ий-лаш ийлиг эң чутула азырла-рынга экономикаын күнүсө секторун тургузулганга Совет Эвелелинин улуг салышкы-нын ийлиг улус беин-биле үнелзеш турар.

Делегей байланы чыгыл-ген, империализмин АКШ баштап күштери чөм бөмбү-рээнин азын-бүрү районна-рында дүжүктүрүгү чөмүк-кысыктырып турар мындыг байдалдар ССР-нин болгаш Индиянын аразында тайбын найырал болгаш казы ажыл-дажылга дугайында керээ чүгө Мурнуу Азияга эвес, харын бүтү делегейге доктаа-мал оожургалды болу чорук-тун чутула фактору болу турар.

М. КАПУСТИН,
СЭТА-нын көрр.ЧАНГЫС ЭП-СЕТКИЛДИГ
ДЕТКИИШКИН

ХАНОВ 80 чылдарда СЭКП-нин XXV съездинин казу-гени Тайбынын програм-масын, Совет Эвелелиниң бол-гаш социалист эске-лаа чурттарын тайбын инити-ледиң, ССР-нин аярулук сөжүктү бир дугаарыңа ажылдаас деп чөкөк чазыг хөдөлдөргө чангыс эп-сеткил-диг деткип турарын Совет Эвелелиниң, Моолдан, Вьет-намдан, Лаостан болгаш Кам-пучиядан дашкык чурттар-ын улаулары-биле найырал инитиледиң делегация-ларын Хонгай болган ук-уражыкчыларын кижирчел-лер ийергелзеш.

Ажыл-агыйга социалист чурттарын аразында найы-рал болгаш казы ажылда-жылган харылзалары чө-дөшкөңнүг хөжүм турар

болгаш бөгүн бүтү делегейде тайбын хандыларынын чу-гула фактору болу турар деп, ужуражыкчы кижирчел-лерин дүлөп алган дында-ды-ла чутаалаан.

Империализм болгаш реак-ция күштеринин үлөдөшкө-кчиринин уламында деле-гейин агы барымдал бай-далында найырал инитиледи-нин эң чутула сорудгалы империализмин бөө-чөп-сөкти элдерилер бугуру тур-варында удуз, улустар ара-зында тайбын болгаш найы-ралды быжыглар дэи, национал-хосталгалыг шин-чөкчирин быжыглар дэи, демиселче хөй-инитинин эң калбак кезектерин мобилиза-таар болу.

(СЭТА).

КОЖА-ХЕЛБЭЭ ДОГУНААШКЫННЫҢ
ЧААГАЙ ҮЛЕГЕРЧИЖЭЭ

ХЕЛЬСИНКИ. Финляндиянын болгаш Со-вет Эвелелиниң аразында харылзаларын ийи агы инитиледи системалыг ийи чур-тун аразында тайбын кожа-хелбээ догу-наашкынны үлөгөр-чизжэ кылдыр көр апарган деп, «Финляндия бөгүн» дээр журналын бирги номеринин номчулгал-рында чедирген байырыг Финляндия Рес-публиканын президентини М. Койвисто ме-дөглөш. Ол журналы фин дашкык хө-ректер министрствозу болгаш Финляндия-нын туризмни хөжүдөр төп парлан үнү-рер.

Бистин чурттарынын 1948 чылагы найырал, казы ажылдажылга болгаш дуа-лажылга дугайында совет-финлянд керээге үнелзешкен харылзалары ажыл-чоруду-галын азын-бүрү талаарын хаара туткан деп, М. Койвисто земелзеш.

Финляндия Республиканын президентини албан-тузалагы кирегинын соон дарыг-ла ССР-нин Лэин Советинин Президиум-чун чалаан дугаар Совет Эвелелиниң баар аргалыг болгашына конуг өөрүч мен, СЭКП ТК-нын Чингине секретары, ССР-нин Лэин Советинин Президиумунун Таргалы Л. Н. Брежнев-биле болгаш совет удузтуулары эске-лаа кезжигүүн-биле бөсөзалар конуг ажыгыг болган. Ийча-гар Финляндиянын болгаш Совет Эвеле-лини удузтууларынын аразында шага-ла чалыл болу берген хуула эки харылза-ларын уламчылаар аргалыг болган бис.

ЧААГАЙ КҮЗЕЛ-СОРУКТУҢ ХЕРЕЧИЗИ

ПНОМЕНЬ. Индий-Кыдат күрүселерини дашкык хө-ректер министртеринин Хо-дэи болгаш конгрессинин чандаларын Кам-пучияны Улусу-революст-тур партизанын ТК-зынн Политбюро кезжигүү, Кампу-чи Улус Республиканын На-ционал хурамынын даргазы Чөа Чим Кампучинин, Вьет-намны болгаш Лаостун чаа-гы тура-сорууну. Мурнуу Чөа Азиянын өске күрүс-лөр-биле чаагай кожа-хелбээ харылзаларын доктадып тургузар деп оларын чуту-лугун херечин кылдыр алаан.

Мурнуу-Чөа Азиянын тай-бынын болгаш оожургалды зоназы болдурарында уг-ланган ол инитиледи-ла Мурнуу-Чөа Азиянын бүтү улауларынын эрге-ажы-тарыга таарым турар. Олар бо навиын туруу турар ай-тырыларын таарымтар шинтирлээр соруга-биле деп эргелг чутаалажымын-ны чорударында эки үндөш болган турар болу.

Чөа инитиледи тургузары-нын оруу-биле баар дэиш-дүлүп шилки алган оруу-биле кампучи улус бүтүрүдгү бар чорутуу фактылар херечи-

леп турар. «Демократич Кам-пучиянын эилелти чааа» дээр чылаз-биле полготуу ёзу-чуртуну кампучи улуска баа дагыл докталытар дээр реакциалык орадажымын-кыларын ол шинтирлэг бур-руу шаап турар.

Ол айымалыг бодолар чү-ле кампучиянын улусунга эжөгөр эвес, харын Мур-нуу-Чөа Азия улустарын быжыг тайбынны, айым чок чоруктуу байдалында турттар дээр ийлиг чуту-луга баа чөмүшкө деп, Чөа Сжм ондалап демделзеш.

МТИ-НИҢ
ДЫҢНАДЫ

БУДАПЕШТ. (СЭТА). Хлеб продуктуларын, дааганым, даган кылгаларын, рис-ти, а ол ийлаш ширусту, какаоун, шоколад кылгаларын өрткөртөрин август 8-тен эгелзеш бөдлөр дуга-йында шинтирлер Венгрия Улус Республиканын чааа хулаз алганын МТИ агент-ство дынаткан. Хоорайлар аразында пассажир транспор-ту ажылдааны дэиш тариф-тер сентябрь 1-ден сонгаар ба-за бөдлөр.

ЧӨНГЭЭ

Кампучия Улус Республи-кага удуз чөсөктин өчүк-чө-гөдөрлөи Ганланд сөөлүг не-делдэа үрүгүчүлөс келгенин Кампучиянын СЖК информа-ция агентствозу дынаткан. Республиканын элзеш каш кызыгаар райондарын Тан-ландынн талаандын ракете-тар, артиллерия болгаш ми-нометтар-биле боолаан. Тан-ландынн агаар удуз чүгү күштеринин самоосттары Кампучия Улус Республи-канын агаар дөңгөмиче хөй удаа шүргүн кирип турган. Танландынн чөсөктин кат-терлер республиканын сүт дөвискээрлерине баа хал-лашкын кылган.

АЭС-КЕ ӨРТ

БРЮССЕЛЬ. (СЭТА). Бель-гиянын соңу райондарында демир-оруктар шинчөшкөн элзеш каш шак шилдере со-кан, күдүмчү бөдлөрлерини светобары, чурталаа ба-жыныларын чыры өскөл турган. Ол Дузда (Австрие чанында) атом-биле аяла-дар элзери стөвчанынча үрелзенин болган.

Чуртун коз электри систе-малыда чидиритин орунуңа ажыглар дэиш Вилордта электри станцияны аяла-дылгата, удуз күнелешкө-гө шилдиритин трансфор-матор чалышкан, өрт баа үг-ген. Дөрт киши балыгаланган.

ПАТРИОТТАРЫҢ ЧЕДИНШКИНИ

САН-ХОСЕ. (СЭТА). Фара-бундо Марти агыг национал хосталга фронтунун болгаш Сальвадорун патриоттүг өс-ке-лаа күштеринин дайынчы-лары Санмигел департамен-ти чедиритин дайынчы чорудуулары боттанырган. «Венсеремос» радиостанция-нын дынатканын дугаар алырга, шынтыг тулутушкун-

Париже болган инити-национал тайбын маршка 250 мун киши киришкен. Франца дайымыла ол хире хөй киши кижирчелгил чыскалды кажан-ла көрүп көрбөн. Монпар-нас дөңдүн Бастыла шөлүнче чыскалганнар колон-налары төлөс-батпаа-биле шүжү-ла турган. Агы-агы хар-наамыл, ажыл-мергешилдиг, үлө-бөдөлдү чыскалган-нар: «Ракеталар чок болуш, нейтронуг бомба чок бол-зун!», «Рейтинин политика—дайынчы политика» сек-сакан! деп бижиктерин хөй-хөй кийгырыларын тузул алган чораннар.

АФП—СЭТА-нын фотоу.

ЧАРЛЫШКЫН КӨВҮДЭЭН

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Каз-тышкан Штаттарда өг-бүлө-лери чарлыр чорун улам-на көндүр турар апарган. АКШ-тын чызе бүртүкө бөзүлүш-ныда парлаттынган түдөөлө-ри-биле азырга, агыг үеде чуртта бир мун өг-бүлө-лери-не

109-у чарлып турар. 1970 чылда ыдыг таарыла чүгө-47 турган. Оон түнелдэе 18 харга чедир бүтү уругларын 20 ажыг хуула-а-хелдеринин бирөөн-биле, кодуула-ла аялар-биле иди туртпал турарын бөро айткан.

ШПИОННАП ТУРАР

НЬЮ-БОРК. (СЭТА). Аме-рик тускай шпион албан чө-дөр Каттышкан Нацлалар Организацианын штаб-квар-тарын доктаамал хайга-рап, дашкык чурттарын дикломаттыг талло чөдөрлөң ажил-чорудууларга хама-рыштыр шпионту төдөлшө-кчирин боттандырып турар.

АКШ-тын национал аймыл чок чорук агентствозу (АЧА) агыг үеде КНО-нун штаб-квартиралыг көзө кичо-гейин» утландырып турар деп, сурагалы америк публицист Джеймс Бамфорд «Ньюсвек» соңула бижеш. Ол ведомствэ электрикалыг шпионаж-кымын болгаш хураангайг бижиктиг мөдөлөри сайга-рарып казба-биле чорудуу турар.

Дашкык чурттарын КНО-ла төлө чөдөрлөң келген бижиктерин «АКШ-тын на-ционал аймыл чок чорук агентствозу чазы көрүшпаш, КНО-нун чанында доктаамал төлө чөдөрлөң ажилда-ларынн талло-биле чутаа-лажыкчыларын бугуру дэи-нан ал турар. Чикжэ, Фол-ленд крөзисини үнелдэ Ар-гентинанын болгаш Англия-нын делегацияларын аразы-нда чутаалажыкчылар чоруп турат. АКШ-тын ол шпион агентствозу Аргентина-нын дашкык херектер ми-нистерствозун он чурттуг делегация-биле телефон дөмчөмчүгү чутааларын бугу-дунан алган, немелде ме-дөлөри Англиянын делега-цияда дөмчөмчүгү берип турган.

Аргентинанын хураангай бижиктиг мөдөлөрүн АКШ 1920 чылдан бээр сайгарып, тажык мөдөлөрүн ап келгени автор бижеш.

КНО-нун чанында дашкык төлө чөдөрлөң болгаш Ва-шингтонда элчи чөдөрлөң ажил-чорудууларга хама-рыштыр шпионту төдөлшө-кчирин АКШ-тын федерал-дыг истрег бөзүлө баа бот-тандырып турар Дж. Бам-форд бөдүлүг чутууга айт-кан.

АГРЕССОРНУҢ
ҮҮЛГЕДИН

БЕЙРУТ. (СЭТА). Израиль артиллерия Бармын Бейру-тун агы-агты райондарын удуз-соксал чокка боолан турар.

Израильдер хоорайың бү-дү аркан хөй эвес салыг амнегелерин болгаш тур үе-ни эжөгөдөр кылмы каан албан чөдөрлөң бажыны-рын болгаш дикломаттыг тө-лө чөдөрлөң бажынырын эжөгөр боолан турар. Изра-ильдин артиллерия көрүзү-нүн командирчаны брига-дэ генералы Мирахилин ол та-арыга бооп турар бе деп ай-тырарга, ону нарыла шери-гөр эжөгөр кылмы турар деп харылаан. «Бистер боттары-мыстың эңсө соруджаны эи билер бис, ийчангаш оларын частырг чокка боолан турар бис»—деп, израиль теледе-ниге кылган интервюуңа ол туралында медөглөш.

Израиль шериглерин Ля-вонин тайбын чуртталгалы-рын план дугаар удузташ-кыла таарыштырып турар «уруучу үлөгөдөшкчирин Израильдин бөдүлүг иштинде демократтыг хөй-инитини ка-дөшкөңнүг удураамышын кымын бөдүлүг турар. Авгу-стун чедде Тель-Авивке ыд-дан көм-бүрүлүг үлөгөдөш-кчирин удураамышын ийерген массалыг чыскал-болган. Анаа киришкен 3 мун хире израиль хамааталар мындыг негелдиг кийгыры-ларын тудуу алган, чоран-нар: «Бейрутта аш төштү-шүң соңдалар», «Израиль солдаттары демир чалды-нар», «Ливан чөдөрлөң айт-кымын шыл-биле, тайбын аргалыг шинтирлээр», «ИХО-биле чутаалажыкчыларын эгелзөр керек!», «Израиль—Палестина: ийи агыг улустун ийи күрүсө-дир!», Августун сесте Бегинини өргөзлөп чанында Ливанда дайыма удуз болуш израиль кижилер аш чарлап эгелзеш.

ПЛАНЕТАНЫҢ КЫРЫНГА ТАЙБЫҢ
ДЭЭР ТУРЗУН ДЭЭШ

ВЕНА. «82 чылдыг тай-бын маржыны» кижирчи-лери 30 чурттан астри найымылаага чедер берген. Венанын «Ураныг» элзига боттарынын түнел чымыжыга—улустар ара-зын чутаалажыкыг шууганын чылган.

Тайбынын Москва—Вена, Бармын Берлин—Вена, Стокгольм—Минск аразы-нын марштарын кижирчи-лери, Велкобританиядан, Грециядан, Европанын социалист чурттарынын тайбыга ынак шинчөш-кчирин төлөөкчилери, Азия, Африка, Латин Америка күрүселеринин төлө-кчилери ол шууганга олурчкан. Дайында удуз астри организациалар бол-гаш шинчөшкчирин төлө-кчилери-биле казы олаз тайбынын Чөа болгаш Бармын чүктөрүн ийла хөй чурттарын найымы-лаларын таарты өрткөн Европа марштарын удуз-дуулазын дугайында боттарынын бөдөлзүлүн чутаалап, тайбын тала-лакчыларын практик ажыл-чорудууларын айт-тырларын чутаалашкан.

Чыгалангара байыр че-дирини, тайбын тала-

лакчыларын астри чө-дөрлөңнүн дарганын ордалагы профессор То-мас Шенфельд тайбынын марштарын Европага болгаш бүтү делегейге тайбын дэиш шинчөшкчирин ийелзеш-деринге чутула салышкын болгаш ондалап демдел-зеш.

Болган саналдашкыга Австрияны, Совет Эвеле-лини, Индияны, Вен-грияны, АКШ-тын болгаш өске-лаа чурттарын төлө-кчилери киришкен. Чөа болгаш Бармын чүктөрдө чагай тура-сорууту кижилер аярулук дайынчы кыжарын бөдүлбас дэиш, чөсөлөшкчирин дүжү-р болгаш дүжүрүгүг чорукту чырылалар дэиш демиселдиг дугайында чан-гыс эп-сеткилдиг чутула салып турарын тайбынын марштарын көргөсөнни олаз ондалап земелзеш. Политиктиг үлө-бөдө-лдэа, тайбын камгалап арттырларын тоаргай айткыларын сөрүп тура-ныла ийлашар тайбынга ынак күштерин чөмчүг хөдөлгөни шалтык бөз-бэс ужурут.

Делегейин тайбынга ынак бүтү күштеринге кийгырыгы шууганга

хулап алган. «Бистер, 30 чурттан «82 чылдыг тайбын мар-жыны кижирчилери. Бар-мын болгаш Чөа күштер-нин дайында удуз шин-чөшкчиринин кижини эи бирги эргези—тайбын-нын байлалдында чурт-таар эргези хандыраын чедип алыр инити чуту-ду үлөдөрлөи кузаш, ССР-нин, Венгрияны, Чехословакияны болгаш Австрияны дөвискээр-рин таарты эртис» дей-кыгырылга чутаалаан.

Нейтралдыг Австрия-нын найымыла—Венага тайбынга ынак астри шинчөшкчиринин төлө-кчилери-биле болгаш Тайбынын европейск өс-ке-лаа марштарын кижирчи-лери-биле казы Хи-росиманы болгаш Нагаса-кия атомчуг бомба-биле бөмбөдөшкчирин 37 чыл оон хөдөшкчир манифеста-цияга киришкени.

Политиктиг болгаш иле-лозуттүг үлөдөрдө ылашар туралы. Бармын болгаш Чөа чүктөрдө чагай тура-сорууту кижилерин бичишкени болгаш эж-каткан хөдөлгөшкчирин боттут аргалыг болгаш керек кырынга боттанып бо-

лур деп чүвени бистин тайбын маржымыс көргү-зүп турар.

Ракета-аэролут дайын-чын улам озул орап аймы-лыга сагымыс дүвү-рөш, бүтү чурттарда тай-бынга ынак күштерин та-раалында чутуу кылдыры-че кийгырып тур бис:—Аэролут чөсөкти ка-жан-лаа бир дугаарында ажылдаас деп хулагел-лери алырын аэролут чө-сөктүг бүтү күрүселерин негээр. Аэролут дайынчы кызыгаарла-лаа, анаа тил-леп ап-лаа бөдөс. Аэро-лут дайынчы өскөдүп үн-дүрени кижир төрөгөтөгө удуз кеминг үлөгөдгү бо-лур.

—Аэролут бөө-чөсөк-терин немей өстүрбөлө болгаш кызыгаарларын, оон харааны

Ак халаттыг кижилер

МЕРГЕЖИЛИ-БИЛЕ БАРААЛГАЛ

Зоя Донгактың чып болгаш азыраа чыгарып Тыванын он-аа чараш чурумнаары чеп-ринин бирээни — ыры, шүгүл-чү ады кирген Мөңгүн-Тайга-ны Мутур-Аксинга эркен. Ол үе-чегеи богуз уруулар-биле бир дөмей сайынактан болуп алыр. Эртемгерке ко-ммуна, алай-хураган бажы до-вуу ескен. Эртемгерке ко-ммуна, алай-хураган бажы до-вуу ескен. Эртемгерке ко-ммуна, алай-хураган бажы до-вуу ескен.

Бистин чурттувунда кавды-даа ажал хундүктөдиг бол-ган макталдыг-даа. Ону че-дин алыр кижилер чуртту-күе-соруундан эң кол ха-мааржыр. Кимдиг-даа ажал, мергежилди шилеп алыр бистин чурттувунда хостуг бол-ган орук ажал.

Тываның бузуң бурзундан келген оолдар, кыстар най-сылал Кызылгач чурттуң аны-аңгы дөдө өөредилге чеп-ринче шилгалдар дуксар дөдө чедир келгенер. Олар-ның аразында Мутур-Аксин-га дүүнүг онгу классчы Зоя база турган. Оң бичин-инден алыс күе-сүзү-амчын бунинг мергежил.

Кай-да өөредилге чеп-ринче кирер кижилер хай бол-ганында, шилгалдарын кон-курстан. Эзон кам кижилер оң пегедеин уун шы-дааган. Зоя оң үеде шыгар-тарын бирезинче чоруп тур-ган. Ол болуңчу эми болур күе-сүн чедир алыр бажыг сорууга салып, шилгалда бурзунда бичинин шыраан кыргас.

Томсконин медицина инсти-тутунда шилгалдары чеп-рининг туганнарын аразында Зояны алы база бар болган. Өөрүшкүден кы-стың уя, чымчак сепкил маалым халатчыг дег, бир-лаш кымын, чайгаарла ка-рактарын чажы мөңдүш дөн. Күе-сүзү коюла элечти-ген, ан өөренири артык.

Кажан Зоя ала азырынн эртинин артаалыкта, азыр бо уткуй маалыг келгеш — Эр-хей, кымыл — дөдө, уруун ха-ан салдыган.

ТУДУГЖУДАН БАШКЫ ЧЕДИР

Школяны өөредилге кижил-инде ажал-чорууга-зында бир чутуа чүе кун-аажыла чаччылары, про-фессияны барындагы шил-алыры болур. Бо чаагы хе-рекке кун-ажыла талы-биле башкы болза, салгалчыларын ажал-нике холу-биле тууду кылдырып кижиздин, өөре-дин, бүүдүрүлгө болуш күш-ажылдыг чактыгарын тынчын, ажалдыг өөрүшкүн, мага-лымын баштай-ла азыраа бээр. Ийидагыларын бирээни Федор Дементьевич Ложкарев.

Ол Хову-Аксинга № 2 ортукма школяныг күш-ажыла бажы-зында ий чыл ажалдаан, алы-дын холдуг мастер, ак сепкил-дег кижиздин деп хундү-кедин чедир алган.

1966 чыл. Ортукма шко-ляны 11 класс додуу турда, «Тыва-болжол» комбинаттын улуг капитал туудугуру ки-лин-туугурун чоруп турар үе-де хову туудугу Михаил Чер-тыгашевтин бригаданыга өө-ренкичкен кирген, даразын-да чылдары бачыча-бетончу, опазуучи, араматтарын мер-гежилдерин шингээш ан, ажалга чуткүдүг, кекээзи Федор Ложкарев көргүскен.

Тыва Мерген Балдык, украин Винаидий Кабринович су-галдыг туудугурун чоруп турар үе-де хову туудугу Михаил Чер-тыгашевтин бригаданыга өө-ренкичкен кирген, даразын-да чылдары бачыча-бетончу, опазуучи, араматтарын мер-гежилдерин шингээш ан, ажалга чуткүдүг, кекээзи Федор Ложкарев көргүскен.

Тыва Мерген Балдык, украин Винаидий Кабринович су-галдыг туудугурун чоруп турар үе-де хову туудугу Михаил Чер-тыгашевтин бригаданыга өө-ренкичкен кирген, даразын-да чылдары бачыча-бетончу, опазуучи, араматтарын мер-гежилдерин шингээш ан, ажалга чуткүдүг, кекээзи Федор Ложкарев көргүскен.

Тыва Мерген Балдык, украин Винаидий Кабринович су-галдыг туудугурун чоруп турар үе-де хову туудугу Михаил Чер-тыгашевтин бригаданыга өө-ренкичкен кирген, даразын-да чылдары бачыча-бетончу, опазуучи, араматтарын мер-гежилдерин шингээш ан, ажалга чуткүдүг, кекээзи Федор Ложкарев көргүскен.

Тыва Мерген Балдык, украин Винаидий Кабринович су-галдыг туудугурун чоруп турар үе-де хову туудугу Михаил Чер-тыгашевтин бригаданыга өө-ренкичкен кирген, даразын-да чылдары бачыча-бетончу, опазуучи, араматтарын мер-гежилдерин шингээш ан, ажалга чуткүдүг, кекээзи Федор Ложкарев көргүскен.

Тыва Мерген Балдык, украин Винаидий Кабринович су-галдыг туудугурун чоруп турар үе-де хову туудугу Михаил Чер-тыгашевтин бригаданыга өө-ренкичкен кирген, даразын-да чылдары бачыча-бетончу, опазуучи, араматтарын мер-гежилдерин шингээш ан, ажалга чуткүдүг, кекээзи Федор Ложкарев көргүскен.

Тыва Мерген Балдык, украин Винаидий Кабринович су-галдыг туудугурун чоруп турар үе-де хову туудугу Михаил Чер-тыгашевтин бригаданыга өө-ренкичкен кирген, даразын-да чылдары бачыча-бетончу, опазуучи, араматтарын мер-гежилдерин шингээш ан, ажалга чуткүдүг, кекээзи Федор Ложкарев көргүскен.

Тыва Мерген Балдык, украин Винаидий Кабринович су-галдыг туудугурун чоруп турар үе-де хову туудугу Михаил Чер-тыгашевтин бригаданыга өө-ренкичкен кирген, даразын-да чылдары бачыча-бетончу, опазуучи, араматтарын мер-гежилдерин шингээш ан, ажалга чуткүдүг, кекээзи Федор Ложкарев көргүскен.

Тыва Мерген Балдык, украин Винаидий Кабринович су-галдыг туудугурун чоруп турар үе-де хову туудугу Михаил Чер-тыгашевтин бригаданыга өө-ренкичкен кирген, даразын-да чылдары бачыча-бетончу, опазуучи, араматтарын мер-гежилдерин шингээш ан, ажалга чуткүдүг, кекээзи Федор Ложкарев көргүскен.

Тыва Мерген Балдык, украин Винаидий Кабринович су-галдыг туудугурун чоруп турар үе-де хову туудугу Михаил Чер-тыгашевтин бригаданыга өө-ренкичкен кирген, даразын-да чылдары бачыча-бетончу, опазуучи, араматтарын мер-гежилдерин шингээш ан, ажалга чуткүдүг, кекээзи Федор Ложкарев көргүскен.

ИНЕ БУРУЛЕР, МОЧУРГАЛАР БОЛГАШ ЧУК

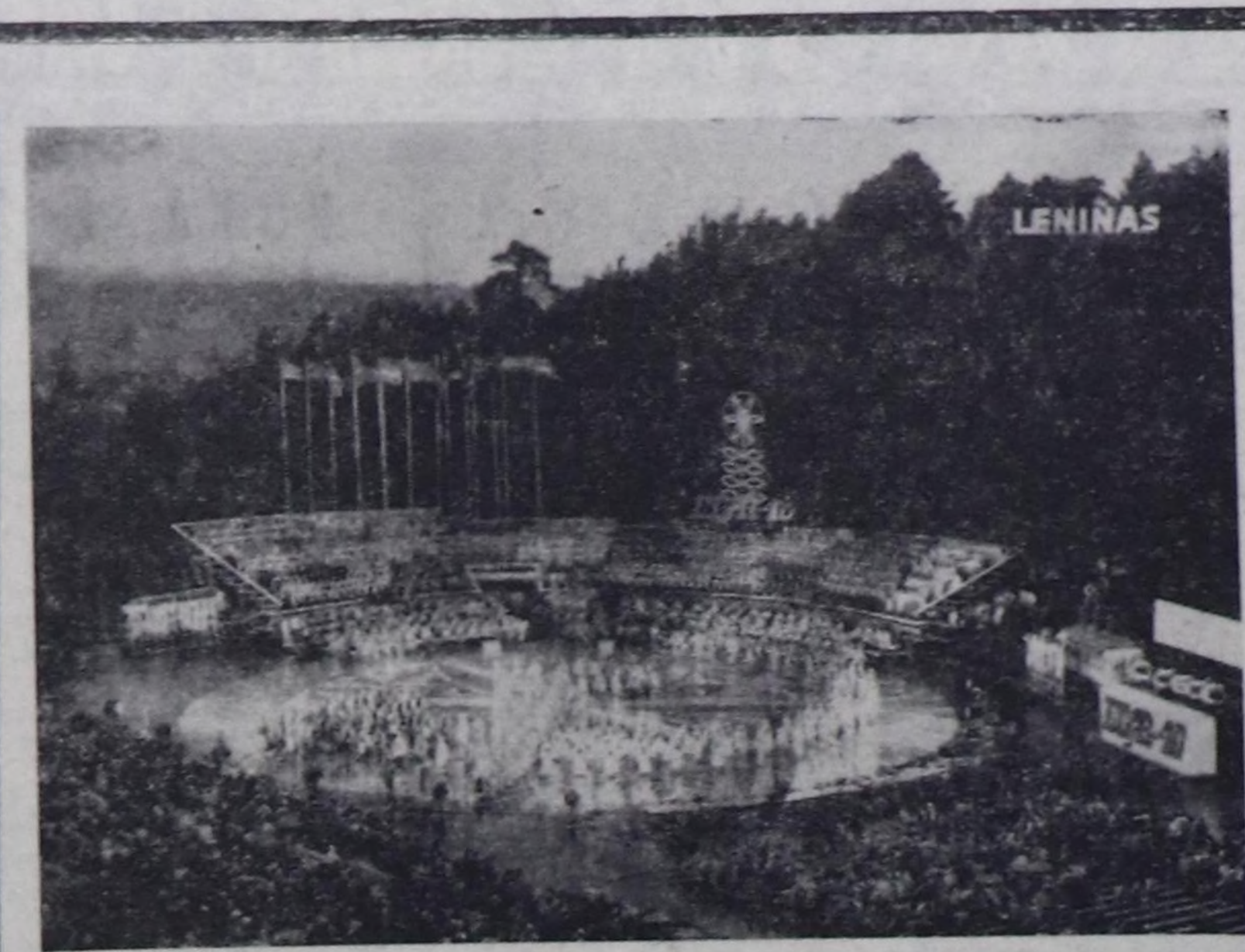
Хады — хадлар аймаанын ине бурдугулар ийиштары-биле төрөдешкен. Олар Совет Эвилелинчиг бүгү деңсөөрив-де үнү турар. Медицинада оон мочургаларын болгаш бурдугурун, а оон ажалында бурдугурун төрөттинин, скинлар-ны, хаднын чуугу, кара узун, канифолу, укусуун ажаллап турар. Скинларын болгаш хаднын кара узун ревматизми, невриттерин эм-нөөнине хергезе. Термин-драт деп таблетаны бронхит-тин калынаар аарымда улур деңсөөнине хергезе.

Хаднын чаа үнүг мочур-галарында чуу, эфиринг үе, крахма, будунгалар бүү-медер, минералдыг дустар, аскорбин кислоталары бар. Олардан хадны кымын ап бо-лур. Бичиндеп чурган мочу-ругурун столовая азы шай шопулаанын ишти хирени ал-ган, стакал ишти сугга 15-20 минутта хайдырар. Соодур тургускаш, ийүү наалтар бол-гаш кырычче хаймыдырар сугну баштайгы хемчээлге че-дир немөр. Оон холуштур чашпатар. Мочуругурун хаднын тынчын оруунун ка-тар болгаш аныга аарылга-рын эмнөөнине ажаллаар. Бир шай шопулаа хаднын стакал хаймыдырар сугга хо-лун аар.

«Мат-и-мачеа», «Подо-рожник» (калба бурдугу), бичин чечектерин шиктин үкер үнүш деп үнүштерин бурдугурун болгаш хад-нын мочуругурун кылган мочуругурун бронхитке, брон-хостаска ажаллаар. Ол мочу-ругурун кылдыра кайы-даа үнүштөн 30-30 граммны алган. Ону холуштур аар, оон дөрт шай шопулаанын ишти ста-кал сугга катган. Ийи шак тургузуң каар, чогуур шакы чечкенде 5-10 минутта хайды-дырар. Хаймыдырар сугда баштайгы хемчээлге чедир немөр кудур. Оон марияга үнүштөө, чөм соонда хунд-3-4 катап ий, үш хунд докта-мал ижер.

РЕДАКЦИОННЫЙ АДРЕС: ИИ-ДЕК 667000

667000. Кызыл Шетиник болгаш Кравченко куумчузу бажы № 3. ГЕЛФОНПАРЫ: Редакторну 2-24-63, редакторну 2-23-54, харысалгалы секретары 2-23-35, секретары 2-23-35, партия-н амырал болгаш совет тургузу кидистерин 2-37-13, пропаганда кидистерин 2-31-75, куумчу кидистерин 2-23-54, кедээ ажал-агы кидистерин 2-41-27, куумчу кидистерин 2-20-40, корректорлары 2-27-41, бугалтерлары 2-12-45, солуг келбей барганла 2-32-75 телефонча долгаар.

Литва ССР-ге хой кижикиржичилги ыры байырларды суур, хоорай айы-биле чыл бүрдө эртин турар.

ЧУРУКТА: Вильнюска эр-кен республиканын ыры байырлары. Сценала уучу аң-самблдер.

А. САБАЛЮСКАСТЫН ФО-тозу. СЭТА-нын фотохроникам.

СИБИРЬДЕ ГРОССМЕЙСТЕРЛЕР ШКОЛАЗЫ

Чурттуң шилдеке коман-дамыга Чен Сибирьден, ду-рум боугар, алдарыг мөге-лерин ийикке азы могаг чоң хаакчыларын чалаар турган. Чен Сибирьде край тыву Красноярск сөүгү чыдарла болушун шидыраачылар-би-ле алдарыг аларган.

Красноярский шидыраа школяны ам 25 харлыг сту-дент Елена Ахматовская су-ругагыткан. Ол — дөдөгө чег-гелгеш шидыраа марылдаалы-нын чангыс эвес удаа тин-декти, дөдөгөйин бирги че-ри дөдө марылдаала чемпи-он ат дөдө туржун турганарын бирээни. Оон сес харлап тур-ган Ахматовская гротмейстер болган. Оон соон-да Лев Псахистия ады ча-гытканын үгөн. 1982 чылда ол чүгө гротмейстер ат эвес, а ССР-нин ийи ча-дыр чемпиону атты чаа-п алган.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

АВГУСТУН 12-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртенги га-мнастка. 8.55 — «Огученик солун укжуралды». «Уе ба-наа». Мультифильм. 9.20 — «Москвичи Онтйры револю-цияны аттыг музика утиля-цияны бажыстөр орестри-ниң кооперти. 9.45 — «Эри-тер». Хой сериалыг уран-чеп-теlevisionниң үндүргөз. 6-ты серия. 10.55 — Бүдүрү-лге техникалык. 11.25 — «Те-лемеджер». 11.30 — 15.45 — «Часар». 15.45 — Урууларга фильм: «Дирит амынтаран өө-редикчилер». 6-ты болгаш 7-ги сериал. 16.10 — Орус чы-гаа. 16.40 — Талжик ССР-нин ыры болгаш танцын «Ду-сти» ансамблиниң оюу. 17.40 — 17.55 — «Часар. 17.55 — ССР-биле ГФР-нин аразында ке-роге ат салганын оюнга холбайтыр документалдыг фильмдер программазы: «ССР» — ГФР-ниң калы ажал-кажыла», «Тайбын болгаш найыралдыг поэзия». 18.05 —

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.

БЮРЕННИН АЖАЛЫ

Чыдың-да хой миллион совет кижилер чурттуг бу-дуг бурзунче өскүрсян-дан азы аян-чорук кымын, ажал айы-биле-даа ирак-уак чегерле чорур. Орука чораш акшаны ка-далаарынын ийи арга-а ажалга кассаларын ак-кредитивтер болур. Ак-кредитив салган акшаны чурттуг кайы-даа хоорай-нын болган районунд ажалга кассалардан үн-дүрүп ап болур.